

Ett samhälle för alla

Delaktighetsprogram

”Personer med funktionsnedsättning har lika möjligheter att leva självständigt och rätt till delaktighet, frihet, acceptans, tillgänglighet och inkludering i samhället, utan diskriminering”

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Vi vill ha ett samhälle för alla

Funktionsrätt Stockholms län är ett samarbetsorgan för 44 länstäckande funktionshindersorganisationer. Vårt intressepolitiska arbete utgår ifrån mänskliga rättigheter och insikten att människor är olika. Vi ser samhället ur ett helhetsperspektiv och allt vi gör syftar till att förbättra villkoren för personer med funktionsnedsättning. Vi är bärare av den mest angelägna kunskapen, den egna erfarenheten.

Alla människor har rätt att leva självständigt och aktivt, vara inkluderade och ha ett faktiskt deltagande i samhället, oavsett den individuella funktionsförmågan. Samhället behöver byggas och utformas med utgångspunkten att människor har olika förutsättningar, behov och önskemål. På så sätt skapar vi ett samhälle där alla kan delta på jämlika villkor.

- Vi vill ha ett samhälle som är fritt från diskriminering och där människor möts med respekt för varandra. Samhället ska genomsyras av allas lika värde, medmänsklighet och solidaritet.
- Vi vill undanröja hinder för delaktighet och bidra till ett tillgängligt och universellt utformat samhälle. Idag finns tyvärr hinder i byggnader, transport, information och kommunikation inklusive IT, och i tjänster och service.
- Vi vill att alla efter eget intresse och engagemang ska kunna ägna sig åt studier, sysselsättning/arbete, att bilda familj och ha en social samvaro. Alla ska kunna utöva fritidsintressen, delta i kulturlivet och organisera sig politiskt. För att göra det möjligt krävs förutom ett universellt utformat samhälle även olika former av personligt stöd.

Våra erfarenheter behövs!

Våra medlemsföreningar samlar och representerar människor som har olika funktionsnedsättningar och/eller kroniska sjukdomar. Människors levda erfarenheter av att ha en funktionsnedsättning behöver tas tillvara och utgöra grund för politiska beslut och för samhällsbygget. Var femte invånare beräknas ha någon form av funktionsnedsättning.

Samhället idag är i många avseenden mycket mer universellt utformat och tillgängligt än vad det har varit och rättighetsmässigt har det gått framåt. När LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) kom på 1990-talet var det en stor frihetsreform som gjorde det möjligt för många att börja leva ett självvalt liv. Den svenska funktionshinderspolitiken har gått från att se på människor med funktionsnedsättningar som enbart patienter, till att se oss som medborgare. Sverige har ratificerat konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, vilket innebär att staten är ytterst ansvarig för att skapa förutsättningar för att uppfylla full delaktighet. Staten ska enligt konventionens artikel 4 nära samråda med personer med funktionsnedsättning och våra organisationer. Sedan 2015 är bristande tillgänglighet inkluderat som en diskrimineringsform i diskrimineringslagen.

Samtidigt återstår många hinder, både fysiska och kulturella. Det skapar brist på delaktighet, inflytande och möjligheter att påverka de egna livsvillkoren, vilket kan påverka hälsan negativt. Levnadsvillkoren och folkhälsan bland personer med funktionsnedsättning är fortfarande sämre än för befolkningen i stort. Bland personer med funktionsnedsättning som också upplever sig ha en nedsatt arbetsförmåga är arbetslösheten hög.

Hur skapar vi full delaktighet?

Fortfarande hindras många av oss från att vara fullt delaktiga, eftersom samhället inte är utformat för alla. Mycket är enkelt att åtgärda, men enklast av allt är att göra rätt från början. Vi vill konstruktivt bidra till samhällsutvecklingen. En viktig utgångspunkt i denna förändring är självreflektion – och att inte utgå ifrån att alla andra fungerar på samma sätt som jag själv gör.

Tillgänglighet

En förutsättning för full delaktighet i samhället är tillgänglighet. I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning står det:

”För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och att fullt ut delta på alla livets områden, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på samma villkor som andra till den fysiska miljön, till transporter, till information och kommunikation, innefattande informations- och kommunikationsteknik”.

Funktionsrätt i Stockholms län arbetar för att öka kännedomen om konventionen och för att den ska genomsyra allt arbete i Stockholms läns landsting. För oss är det viktigt att lyfta fram flera aspekter av vad tillgänglighet innebär för den enskilde personen:

Rörlighet

Den byggda miljön och transporter behöver utformas så att det går att ta sig runt oavsett fysiska och psykiska förutsättningar.

Syn och hörsel

Samhällsservice, kommunikation och fysisk miljö måste skapas utifrån insikten att alla har olika förmåga att se och höra.

Svårigheter att tåla ämnen och miljöer

Kunskapen behöver generellt sett höjas kring hur exempelvis användningen av dofter, födoämnen, hög ljudnivå, elteknisk utrustning, viss ljussättning eller smittspridning utestänger människor från att delta i samhällslivet.

Kognitiva funktioner

Kommunikation och samhällsservice, och inte minst den framväxande digitala världen, behöver utformas så att den inte utestänger personer som har svårt att bearbeta, förmedla, minnas och tolka information.

Idag finns många tekniska lösningar för att göra miljöer, möten och service tillgängliga för alla, men de används i för liten uträkning. Det handlar ibland om brist på kompetens i hur exempelvis en hörslina eller utfällbar ramp fungerar. Det är viktigt att understryka att för att uppnå delaktighet krävs förutom tillgängliga lösningar också kunskap om hur dessa ska användas.

Ett jämlikt möte utan diskriminering

Det finns idag dominerande föreställningar kring hur en människa ska se ut, fungera och bete sig, vilket gör att personer som avviker från den normen riskerar att bli diskriminerade och stigmatiserade. Det kan handla om att inte bli lyssnad på, att inte få ett jobb man har kvalifikationer för eller att inte bli mött som en jämlike. Dessa negativa föreställningar och attityder behöver förändras.

Vi bidrar till denna förändring bland annat genom att belysa levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning och genom att arbeta för att alla ska bli mött som en individ, utifrån sina egna förutsättningar.

Personligt utformat stöd

Förutom ett universellt utformat och tillgängligt samhälle behövs det olika typer av personligt stöd, för att alla ska få sina rättigheter tillgodosedda och ha full delaktighet. Det handlar om service i form av exempelvis teckentolkar, personliga ombud eller personlig assistans.

Även om den generella principen ska vara att utforma lösningar som passar alla, så måste samhällsservicen också innefatta stöd och alternativ som utgår ifrån individens behov.

Vi arbetar intressepolitiskt på länsnivå

Funktionsrätt i Stockholms län arbetar på uppdrag av våra medlemsföreningar med påverkansarbete, utbildning, information och utredningsverksamhet. Vårt arbete bedrivs på länsnivå. De frågor vi driver är gemensamma och övergripande prioriteringar från våra länsmedlemsföreningar, via den verksamhetsplan som vår ordförandestämman fastställer varje år.

Det största intressepolitiska arbetet sker i samverkansråd med Stockholms läns landsting, enligt den samverkansmodell som finns mellan funktionshindervalsföreningarna och landstinget. Vi har samverkansråd med både politiker och tjänstemän. Det är i dessa samverkansråd som vi främst driver de frågor som tas upp i detta program, men även i kontakter med andra politiker, tjänstemän, organisationer och via media.

Aktuella begrepp

Funktionsnedsättning

En nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga hos en person.

Funktionshinder

Den begränsning som uppstår för en person med funktionsnedsättning i relation till en omgivning som inte är utformad utifrån personens behov.

Funktionsrätt

Ett nytt begrepp som ger en tredje, tillkommande dimension. Ordet introducerades 2016 av Funktionsrätt Sverige (tidigare Handikappförbunden), som är Funktionsrätt Stockholms läns motsvarighet på nationell nivå. Begreppet innefattar rätten att kunna fungera i olika situationer, oavsett funktionsnedsättning och oavsett vilka hinder som finns inom olika samhällsområden. Vi har alla rätt till en fungerande vård, en fungerande skola, ett fungerande arbetsliv och så vidare. Ordet kan användas både i dagligt tal, relaterat till en enskild situation, men också i ett politiskt sammanhang för att beskriva den gemensamma rätten för olika grupper.

Funktionsvariation

Ett nytt ord, som under 2016 bland annat lanserades via Sveriges radio, i programmet Funk i P1. Ordet syftar till att ha en mindre ”negativ” klang än funktionsnedsättning, och istället peka mot att det finns normer kring vilka fysiska, psykiska och kognitiva funktioner en människa förväntas ha. Att ha en funktionsvariation är att ha en kropp som inte följer dessa normer.

Tillgänglighet och universell utformning

Med tillgänglighet menas att en produkt, tjänst eller miljö är användbar – tillgänglig – även för personer med

funktionsnedsättning. Att tillgängliggöra kan handla om att det in till en byggnad där det tidigare bara funnits en trappa också byggs en ramp, eller att ett kulturevenemang är doftfritt. Universell utformning är ett relativt nytt begrepp som handlar om redan från början skapa universell användbarhet. Det innebär att designa byggnader, produkter och miljöer med utgångspunkten att människor har olika funktionsförmåga och egenskaper, och på så sätt skapa lösningar som alla kan och vill använda.

Myndigheternas ansvar, viktiga konventioner och lagar

Den svenska funktionshinderspolitiken, som är beslutad av riksdagen, handlar om att skapa ett samhälle utan hinder för delaktighet och med jämlika levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Denna målsättning antogs redan år 2000. Ansvariga för att genomföra funktionshinderspolitiken är myndigheter, kommuner och landsting.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN-konventionens syfte är att främja, skydda och säkerställa att alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter också omfattar personer med funktionsnedsättning. I konventionen tydliggörs att staterna bland annat har ansvar för att ”säkerställa skälig anpassning”, att ”undanröja hinder och barriärer mot tillgänglighet” och att främja ”ändamålsenliga former av hjälp och stöd”.

FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen beskriver mänskliga rättigheter för personer under 18 år. Den bygger på fyra principer – icke-

diskriminering, barnets bästa, barnets rätt till liv och utveckling samt barnets rätt att komma till tals. Artikel 23 beskriver rättigheter för barn med funktionsnedsättning. Där står bland annat att barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv och som främjar självförtroende och ett aktivt deltagande i samhället.

Diskrimineringslagen

Enligt diskrimineringslagen (2008:567) är det förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera en person i arbetsliv eller utbildning på grund av funktionsnedsättning. Sedan den 1 januari 2015 är bristande tillgänglighet också en diskrimineringsform i diskrimineringslagen. Det innebär att personer med funktionsnedsättning inte ska missgynnas på grund av bristande tillgänglighet och att en verksamhet är skyldig att vidta skäliga åtgärder för att säkerställa detta. Det kan handla om att ge stöd och personlig service, att erbjuda information och kommunikation samt göra anpassningar i den fysiska miljön och transporter. Förbudet har dock vissa inskränkningar och omfattar exempelvis inte företag med färre än 10 anställda eller privatpersoner som erbjuder varor och tjänster.

Övriga lagar

Det finns i Sverige också en rad lagar och regleringar, som på olika sätt syftar till att skapa tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning och/eller patientgrupper. Exempelvis: Lagen om tillgänglig kollektivtrafik, Färdtjänstlagen, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), Hälso- och sjukvårdslagen, Patientlagen och Plan- och Bygglagen.

Medlemsföreningar i Funktionsrätt Stockholms län

Afasiföreningen i Stockholms län (Afasi)
Apnéföreningen i Stockholm
Asthma- och Allergiföreningen i Stockholms län (AASL)
Attention Stockholms län
Autism- & Aspergerföreningen Stockholms län
Blodcancerföreningen i Stockholms län (BLC Sth)
Bröstcancerföreningen Amazona i Stockholms län
Celiakiföreningen i Stockholms län (CFS)
Dyslexiförbundet Stockholms län
Elöverkänsligas förening i Stockholms län (FEB)
Endometriosföreningen, Stockholms län
Epilepsiföreningen i Stor-Stockholm (EPI)
Förbundet Sveriges Dövblinda Stockholms och Gotlands län (FSDB)
Föreningen för Blödarsjuka i Stockholm (FBIS-S)
Föreningen för Hörselskadade och Döva Barn med Familjer (FHDBF)
GynCancerFöreningen GCF Stockholm
Hjärnskadeförbundet HJÄRNKRAFT Stockholms län
Huvudvärksföreningen Stockholm
Hälsa Oberoende av Storlek (HOBS)
Hörselskadades distrikt i Stockholms län
IFS Stockholmsdistriktet
ILCO Tarm- uro och stomiförbundet Stockholms länsförening
Lokalföreningen Hepatit C Stockholm, (LHC)
Lymf- och lipödemföreningen Stockholms län
Länsförbundet FUB i Stockholms län
Länsföreningen Stockholm HjärtLung (HL)
Mag- och tarmföreningen i Stockholms län
Mellansvenska föreningen Cystisk Fibros
Mun- och halscancerföreningen i Stockholms län
Neuroförbundet Stockholm
Njurföreningen Stockholm Gotland (NjSG)
OCD-föreningen Stockholms län
Parkinson Stockholm
Personskadeförbundet RTP, Stockholms läns distrikt
Psoriasisföreningen Stockholms län (PSO)
Reumatikerdistriktet i Stockholms län (R)
Riksförbundet för Social och Mental Hälsa Stockholms läns distrikt (RSMH)
Rörelsehindrade Barn och Ungdomar i Stockholms län (RBU)
Stockholms Dövas Förening (SDF)
Stockholms Stanningsförening
Storstockholms Diabetesförening (SSDF)
STROKE-föreningen i Stockholms län
Tandvårdsskadeförbundet i Stockholms län (Tf)
Ångestföreningen ÅSS Stockholm

Funktionsrätt Stockholms län
S:t Göransgatan 84, 3 tr, 112 38 Stockholm
Tfn: 08-651 25 10 E-post: info@funktionsrattstockholmslan.se
Webb: funktionsrattstockholmslan.se